СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Пенко Господинов, НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

за дисертационния труд на тема:

ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА ИЗПЪЛНЕНОСТ И ПЪЛНОЦЕННО ЧОВЕШКО ФУНКЦИОНИРАНЕ ПРИ АКТЬОРИ

(Насоки за психологичното консултиране)

на Дияна Цветанова Добрева-Христова, докторант в Департамент “Психология”, Институт за изследване на населението и човека към Българска академия на науките, за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление: 3.2. Психология, научна специалност: "Консултативна психология"

Комплектът материали, представен за целите на настоящата процедура, по форма и съдържание покрива минималните изисквания и позволява трудът да бъде разгледан по същество.

От биографията на кандидата става ясно, че е специалист със солидно образование, специализации и богата практика: магистър по психология с квалификация социален психолог, семестриално завършена магистърска програма „Защита на националната сигурност“, професионална квалификация по Екзистенциален анализ и Логотерапия и т.н.; има достатъчно публикации на български и английски, и е участвала като експерт и лектор в много научно-приложни проекти. Затова не е изненада високото качество на предложения дисертационен труд.

Трудът е с общ обем от 281 страници (в т.ч. съдържателна част: 235 стр., библиография: 22 стр. и приложения: 24 стр.). Приложени са много онагледяващи материали – таблици, фигури, приложения. Библиографията е достатъчно богата с включени базови за изследваната тема авторитетни източници. Езикът на изложението е строго научен, без да е скучен, понятията и термините са адекватно въведени и обяснени.

Цялостното впечатление е за сериозен, задълбочен и завършен научен труд.

Дисертацията е структурирана в три взаимосвързани части: теоретична, методична и емпирична. **Първата част** (Теоретичен анализ) включва три глави, които последователно представят ключовите за темата въпроси. **Втората част** (Дизайн и постановка на изследването) съдържа три глави. Представена е общата постановка на емпиричното изследване, неговата цел, задачи, теоретичен модел и хипотези. **Третата част** съдържа четири глави. Във всяка една от тях, по логиката на изследователките задачи и издигнатите хипотези са анализирани данните и резултатите от основното изследване. В **Заключението** са представени основните изводи от проведеното емпирично изследване, неговите приноси, ограничения и насоки за бъдещи изследвания.

Приемам за абсолютно валидни и състоятелни посочените от докторанта научни приноси, които са в три плана: теоретичен, методически и изследователски.

Като професионален актьор и педагог с дългогодишна практика в обучението на актьори, не мога да скрия радостта си, че най-накрая българската психологическа наука се обръща и то, по толкова сериозен и задълбочен начин, към сферата на актьорското творчество. Една сфера, която и в световен план, както справедливо отбелязва Дияна Христова, не е особено изследвана, но която, според моето скромно мнение, съдържа в себе си голям потенциал за развитие и на самата психологическа наука. Обикновено се приема, че актьорската работа е изцяло в полето на творчеството, интуицията, несъзнаваното и т.н., следователно не подлежи на анализ с инструментите на научната методика. Но се пропуска базовото обстоятелство, че актьорът е едновременно субект и обект на своето творчество. Това прави актьорската професия уникална от гледна точка на психологическата ситуация. Това, което при другите хора е естествен здравословен процес, например забравянето, т.е. изтласкването, филтрирането на неприятните спомени в зоните на подсъзнанието, за актьорите, особено в процеса на тяхното обучение е инструмент за възбуждане на творческия потенциал. И се превръща в професионален художествен метод. Защото актьорът, каквито и роли да изпълнява, каквито и емоции да се налага да пресъздава, той черпи от своя собствен емоционален склад. Тези чувства не могат да се наемат, ако трябва да са автентични. Но това, в известна степен е „противопоказно“, т.е. би могло, в дългосрочен план да причини не леки щети върху психиката на упражняващия тази професия. И именно върху този тип издръжливост и самодисциплина е насочена голяма част от обучението и възпитанието на актьора. А колко още са необичайните ситуации, пред които той е изправен ежедневно – публично творчество, постоянна критика, разпределено внимание (текст, партньорство, публика, сценична механизация и др.), спецификите на българската театрална система, в която една роля трябва да се поддържа в продължение на години и става част от твоята същност; и въпреки това, в по-голямата си част, професионалните актьори успяват не само да съхранят своя психически и личностен интегритет, но и да се радват на дълъг и пълноценен живот, въпреки тежките условия на упражняване на професията. На какво се дължи това? И още много и много въпроси от, както се казва, взаимен интерес.

Съгласен съм с Дияна Христова, че при актьорите, много по-често отколкото в другите професии, е необходимо консултиране със специалист от областта на психологията и психотерапията и като Декан на Факултет Сценични изкуства към НАТФИЗ, съм готов на много по-тясно сътрудничество за създаване на Център за изследване на творчеството и Център за психологическа подкрепа на студенти и професионални актьори.

В заключение на своето становище искам да кажа, че оценявам изключително високо предложения дисертационен труд и препоръчвам на научното жури да присъди на Дияна Цветанова Добрева – Христова ОНС Доктор.

Убедено и по съвест гласувам с ДА.

11.11.2023 проф. д-р П. Господинов

Гр, София